

ประเภทภูมิปัญญาด้าน จาริต ประเพณี มติ ข้อห้าม ภาษาในหมู่บ้าน

ชื่อภูมิปัญญา พิธีส่งแดนหลวง (บ้านไหล่น่าน ตำบลไหล่น่าน)

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

ก่อนอื่น ที่เราจะเริ่มลงมือกระทำมั่งคะละครมทุกอย่างเป็นต้นว่า ปลุกบ้าน สร้างเมือง ทำมงคล ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน ย้ายที่อยู่ บวชพระ เปกตุ้ ซื่อสัตย์มาเลี้ยง หวานกล้า ปลุกนา เปิดร้านเปิดงาน ใหม่ เหล่านี้เราก็หวังเพื่อความเป็นสิริมงคล หวังความเจริญงอกงาม เราจึงควรมือสั่นวันดี หรือฤกษ์งามยามดีเสียก่อน จึงค่อยลงมือกระทำ แต่การหาเมื่อหาวันนั้น เราจะมัวค้นหาให้มันตรงกันหลาย ๆ ตำรานั้น ก็เป็นการยากมาก เราควรถือเอาที่ดี ๆ ที่สำคัญ ๆ เท่านั้นก็พอ เมื่อเราเชื่อหลายตำราแล้ว ตลอดชีวิตนี้ เราก็จะหาวันดีฤกษ์ดีไม่ได้ ดังคำโบราณว่า “ศิษย์ต่างครู อาจารย์ต่างวัด หนังสือก้อมต่างคนต่างมี” เราควรถือเอาที่สำคัญ ๆ ถือเอาวันเศษฟ้าดีแสงที่ดี ๆ และหาได้ยามประจำวันดี ๆ เสียเท่านั้น ก็เป็นอันใช้ได้ดีแล้ว ดังจะนำมาวางไว้เป็นหลักต่อไปนี้

ความเป็นมา

สิทธิการิยะ ที่นี้จักกล่าวถึงอุปเทศเขตแห่ง ปู่สังเกียะย่าสังเกียะอันมีมาในพรหมชาติ ท่านหากกล่าวไว้ว่า เขาตั้งสองท่านเป็นผู้ถือกำเนิดเกิดแห่งมนุษย์ชายหญิง เป็นผู้อนุญาตปั้นหื้อมาเกิด และเวลามาเกิดแล้ว บางคนก็คิดถึงหา ก็ยอมทำสักการะบูชา ยื่นปันหา บางคนก็ลืมนบุญคุณท่านก็มีปู่แณยอมแข่งดำไว้ต่าง ๆ นานา หรือพอถึงขวบไควปีเกิดของตนก็ทำเสียเถิดหรืออยู่ไม่สุขสบายกินยาแก้ด้วยวิธีใดไม่หาย อาจถูกคำสาปแช่ง ของแณท่านจึงให้ทำพิธีบูชาส่งแณเสียเถิดจะหาย โรคภัยอายุจะยืนอยู่สุขสบายแลฯ

พิธีส่งแณหลวงนั้น เป็นพิธีกรรมที่บ้านไหล่น่าน ได้กระทำกันสืบต่อกันมา เพื่อระลึกถึงปู่สังเกียะ ย่าสังเกียะ ที่ท่านทั้งสองท่านเป็นผู้ถือกำเนิดเกิดแห่งมนุษย์ชายหญิง อยู่ไม่สุขสบายกินยาแก้ด้วยวิธีใดไม่หาย อาจถูกคำสาปแช่ง ของแณท่านจึงให้ทำพิธีบูชาส่งแณเสียเถิดจะหาย ใ้บังเกิดผลดีตามความเชื่อมาแต่สมัยโบราณ

กระบวนการ

ขันตั้งครูอาจารย์

ถ้าจะทำพิธีบูชาส่งแณให้ตั้งขันครูอาจารย์ (ขันตั้ง) ก่อนให้มี เทียนเล่มบาท 1 คู่ เล่มเพ็อง 1 คู่ เทียนน้อย 4 คู่สวยพลู 4 อัน สวยดอกไม้ 4 อัน ผ้าขาวผ้าแดง เบี้ยพันสาม หมากพันสาม ข้าวเปลือกข้าวสาร แต่งดาใส่ขันนั้นเถิด เงินขันครูตามฐานะ ทำตามนี้แลฯ

เครื่องครัวสังแทน

ให้ทำสะตวง 5 อัน กว้างสอก ยาวสอก ของผู้บูชา ทำสะตวง ซ้าย ขวา หน้า หลัง บนหัว เครื่องครัวใส่อาหารการกิน แกงส้ม แกงหวาน พริ้วตาล กล้วยอ้อย หมากพลู บุหรี่ ช่อ ผ้านุ่ง

เงินทอง ม้าวใส่แขน แหวนใส่ก้อยสร้อยสังวาล เอาข้าวแบ่งทำรูปผู้บูชาใส่สะตวงบนหัวนั้น 1 รูป เครื่องครัวให้ใส่ตามกำลัง ถ้าผู้บูชาเกิดวันอาทิตย์เอาอย่างละ 6 วันจันทร์ 15 วันอังคาร 8 วันพุธ 17 วันพฤหัสบดี 19 วันศุกร์ 12 วันเสาร์ 10 วันราหู 21 ให้จัดทำตามกำหนดนี้อย่าให้ขาด เวลาทำพิธีก็ให้คนผู้จะบูชานั่งกลางเรือนเอาสะตวงไว้หน้าหลังซ้าย ขวา เอาวาง โต๊ะตั้งที่สูงท่วมหัว 1 อัน เรียกว่า สะตวงบนหัว แล้วอาจารย์ทำพิธีโอกาสต่อไป ๆ

คำโอกาสบูชาสังแทนหลวง

โหนโต ปีตุมาตา ข้าแต่ป้อแม่เป็นเจ้า เจ้าปู่เถนหลวง อันมาหล่อปิ่นเบ้า บัดนี้ตนตัวข้าผู้ชื่อว่า..... ก็ได้ลงมาเกิดสร้างกำเนิด เป็นคนก็ยังหากังวลบ่ได้ทุกข์ยากไร้แต่สิ่งของ คือ ว่าเงินคำ แหม่นว่าจักกระทำอันใดก็อันใดทุกข์ยาก ความทุกข์ไร้หากเหลือพะหมาน อันจักกินและต้านก็ยังหาบ่ได้ อันจักไว้ก็ยังมี บ่เป็นดีสังสักเชื่อง เหตุนั้นก็จึงจักได้ตกแต่งเครื่องส้องของปู่เจ้าเพื่อจักส่งไปหา โทมะนาคุณมีตำมาตำป้อแม่ด้วยคำอันหล่อปิ่นเบ้าเป็น เพราะกลัวกรรมและเวร อันพ่อและแม่ได้ค่าแข่ง จึงตกแต่งและนำมา ตั้งบุพผาและดวงดอกตั้งข้าวตอกดอกไม้และเทียนงาม ขันคำตีเบ้าใส่เครื่องพร้อมตามจารีตจื้ออัน ตั้งวัดถ้ำฟ้าและเสื่อ สิบสอดเนื้อแต่งเปิดถันคา ข้าขอถวายปู่เจ้าขอโจกลาภ ด้วยกายะวะจี่ อันได้ออกปากและพะถานามา ขอหื้อสมดั่งพระปีตตำมาคา ที่ป้อแม่สั่งว่า กันว่าส่งหื้อก็ได้รับแล้ว กูจักหื้อแก้ว 7 พะถำร กับตั้งเงินและคำ มีประมาณว่าได้ 18 โกลี บ่หื้อลูกเต้าได้ทุกข์ด้วยเชื่องเหตุอันใด กูจักหื้อท่าฝนไป ใจๆ หื้อลูกเต้าได้จ่ายกินตาน วัตถุบานจ่มจั้น จะแนมว่าลูกเต้าจื้อจាំกำกู กูจักขุณณาบอกตำมาจารีต ถ้าอันได้ขวัักซิดต้องแแต่้ม หล่อเป็นคนสันนี้ดีหลีฯ

บัดนี้ขออัญเชิญยังพระปีตตำมาคา ป้อแม่ มารับเอาด้วยริบขออย่าได้เย้อยจำเริญเมื่อนาน เงินแต่เตื่อะฯ

อมปีตตำ โรยะถามะมะอาคัจฉันตุ สวาหายฯ เสกเป่าลงสะตวงละ 3 ที่ส่งไปตามทิศ ซ้าย ขวา หน้า หลัง สะตวงบนหัวให้ทำร้านวางไว้นอกบ้านเถิด การสังแทนนี้ส่งได้ 3 วิธี คือ ส่งบูชาทุกปีก็ได้ ส่งเมื่อครบรอบปีเกิดก็ได้ ส่งเวลา ทุกข์ ยากลำบากก็ได้ สบายก็ได้ ทำตามวิธีนี้เกิดดีนั้กแลฯ

ประโยชน์ที่ท้องถิ่นได้รับ

1. เป็นการส่งบูชาส่งพ่อเกิด แม่เกิด ประจำปี
2. เป็นการอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมเอาไว้

แหล่งข้อมูล

นายปลั่ง นवलเปง อายุ 55 ปี

บ้านเลขที่ 9 หมู่ 8 บ้านไหล่น่าน ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน